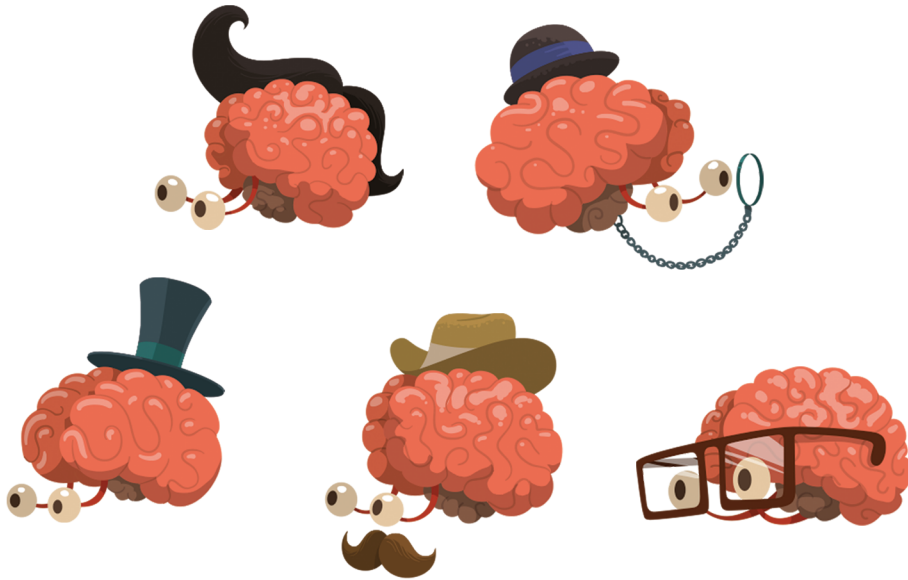

EDA ÖZBAY ÖZARSLAN
FİSUN AYKIR

ÇOCUKLAR İÇİN

BEYİN GELİŞTİREN OYUNLAR

YARATICI DRAMA YOLUYLA NÖROGELİŞİMSEL
ALANLARI DESTEKLEYEN AKTİVİTELER

Çocuklar İçin Beyin Geliştiren Oyunlar

Yaratıcı Drama Yoluyla Nörogelişimsel
Alanları Destekleyen Aktiviteler

SOLA UNITAS - SOLA KIDZ

Şakayık Sok. No: 40/8 Kat: 2 Teşvikiye Şişli/İSTANBUL
Telefon: 0212 939 76 52 - E-posta: solaunitas@solaunitas.com
www.facebook.com/solayayinlari
www.twitter.com/solaunitas
www.instagram.com/solaunitasyayinlari
www.instagram.com/solakidz
<https://kitap.solaunitas.com>

ISBN: 9786258064551

Yayıncı Sertifika No: 45798

1. Baskı: İstanbul 2022

İmtiyaz Sahibi: Umut Kısa

Genel Yayın Yönetmeni: Banu Onur Evren

Editör: Banu Onur Evren

Redaksiyon: Zengibar Özarslan

Mizanpaj: Özkan Köse

Kapak Tasarım: Özkan Köse

BASILDIĞI YER

Kaplan Ofset

Davutpaşa Caddesi, Güven İş Merkezi C Blok No: 279-280 İstanbul

Sertifika No: 44367

© Bu kitabın tüm yayın hakları Sola Koç. Eğ. Dan. Hiz. A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen hiçbir yolla kopya edilemez, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Çocuklar İçin Beyin Geliştiren Oyunlar

Yaratıcı Drama Yoluyla Nörogelişimsel
Alanları Destekleyen Aktiviteler

Eda Özbay Özarıslan & Fisun Aykır

İÇİNDEKİLER

MERHABA... Fisun Aykır	10
MERHABA... Eda Özbay Özarslan	11
SUNUŞ	12
GİRİŞ	15

DİKKAT KONTROL SİSTEMİ 16

Dikkat Kontrol Sisteminde	
Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız?	17
Dikkat Kontrol Sistemini	
Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz?	18

Dikkat Kontrol Sistemi Bireysel Çalışmalar 20

1. Uygulama	20
2. Uygulama	22
3. Uygulama	24
4. Uygulama	25
5. Uygulama	25

Dikkat Kontrol Sistemi Grup Çalışmaları 27

1. Uygulama	27
2. Uygulama	28
3. Uygulama	31
4. Uygulama	32
5. Uygulama	33

Uygulayıcıya Öneriler 34

BELLEK SİSTEMİ 36

Bellek Sisteminde	
Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız?	36

Bellek Sistemini Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz?	37
Bellek Sistemi Bireysel Çalışmalar	38
1. Uygulama	38
2. Uygulama	41
3. Uygulama	43
4. Uygulama	45
5. Uygulama	46
Bellek Sistemi Grup Çalışmaları	48
1. Uygulama	48
2. Uygulama	50
3. Uygulama	51
4. Uygulama	51
5. Uygulama	55
Uygulayıcıya Öneriler	58

DİL SİSTEMİ	60
Dil Sisteminde Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız?	60
Dil Sistemini Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz?	61
Dil Sistemi Bireysel Çalışmalar	62
1. Uygulama	62
2. Uygulama	64
3. Uygulama	66
4. Uygulama	67
5. Uygulama	68
Dil Sistemi Grup Çalışmaları	70
1. Uygulama	70
2. Uygulama	72
3. Uygulama	74

4. Uygulama	75
5. Uygulama	76
Uygulayıcıya Öneriler	78

ARDIŞIK DÜZENLEME SİSTEMİ **79**

Ardışık Düzenleme Sisteminde Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız?	80
Ardışık Düzenleme Sistemini Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz?	80

Ardışık Düzenleme Sistemi Bireysel Çalışmalar **81**

1. Uygulama	81
2. Uygulama	84
3. Uygulama	86
4. Uygulama	88
5. Uygulama	90

Ardışık Düzenleme Sistemi Grup Çalışmaları **92**

1. Uygulama	92
2. Uygulama	93
3. Uygulama	95
4. Uygulama	95
5. Uygulama	97

Uygulayıcıya Öneriler **100**

MEKÂNSAL DÜZENLEME SİSTEMİ **101**

Mekânsal Düzenleme Sisteminde Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız?	101
Mekânsal Düzenleme Sistemini Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz?	102

Mekânsal Düzenleme Sistemi Bireysel Çalışmalar **103**

1. Uygulama	103
-------------	-----

2. Uygulama	105
3. Uygulama	106
4. Uygulama	110
5. Uygulama	112
Mekânsal Düzenleme Sistemi Grup Çalışmaları	115
1. Uygulama	115
2. Uygulama	116
3. Uygulama	117
4. Uygulama	118
5. Uygulama	120
Uygulayıcıya Öneriler	122
• • • • • • • • • • • • • • • •	
MOTOR SİSTEM	123
Motor Sistemde Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız?	123
Motor Sistemi Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz?	124
Motor Sistem Bireysel Çalışmalar	125
1. Uygulama	125
2. Uygulama	125
3. Uygulama	127
4. Uygulama	128
5. Uygulama	129
Motor Sistem Grup Çalışmaları	130
1. Uygulama	130
2. Uygulama	130
3. Uygulama	131
4. Uygulama	132
5. Uygulama	132
Uygulayıcıya Öneriler	134

YÜKSEK DÜŞÜNME SİSTEMİ **135**

Yüksek Düşünme Sisteminde
Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız? **136**

Yüksek Düşünme Sistemini
Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz? **136**

Yüksek Düşünme Sistemi Bireysel Çalışmalar **138**

1. Uygulama **138**

2. Uygulama **140**

3. Uygulama **142**

4. Uygulama **144**

5. Uygulama **146**

Yüksek Düşünme Sistemi Grup Çalışmaları **147**

1. Uygulama **147**

2. Uygulama **149**

3. Uygulama **151**

4. Uygulama **152**

5. Uygulama **153**

Uygulayıcıya Öneriler **155**

SOSYAL DÜŞÜNME SİSTEMİ **156**

Sosyal Düşünme Sisteminde
Zorlanma Yaşandığını Nasıl Anlarsınız? **156**

Sosyal Düşünme Sistemini
Geliştirmek İçin Neler Yapabilirsiniz? **157**

Sosyal Düşünme Sistemi Bireysel Çalışmalar **158**

1. Uygulama **158**

2. Uygulama **160**

3. Uygulama **163**

4. Uygulama **167**

5. Uygulama **169**

Sosyal Düşünme Sistemi Grup Çalışmaları	170
1. Uygulama	170
2. Uygulama	171
3. Uygulama	173
4. Uygulama	174
5. Uygulama	177
Uygulayıcıya Öneriler	179

Bize Işık Tutanlar	180
---------------------------	------------

MERHABA...

Fisun Aykır

2003 yılında eğitim fakültesini bitirdikten sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda Türkçe öğretmenliğine başladım. Çanakkale'de bir köy okulunda başlayan öğretmenlik deneyimime, İstanbul'da devam ettim ve 2019 yılından beri Londra'da deneyim biriktirmeye devam ediyorum.

Üniversite yıllarında gönül verdiğim tiyatro ile eğitim ortamlarını buluşturma merakının peşine düştüğümde yaratıcı drama ile tanıştım. Yaratıcı drama öğretmenlik eğitimini tamamladıktan sonra farklı yaş grupları ile çeşitli alanlarda çalışmaya başladım. Aynı zamanda Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Program'na devam ederken bu deneyimim beni ayrımcılık, toplumsal cinsiyet, göç, ana dil temelli çok dilli eğitim alanlarında çalışmalar yürütmeye taşıdı. Hala Türkçe Öğretimi, Okuma Tutum ve Becerileri, Sosyal ve Duygusal Öğrenme, Kapsayıcı Eğitim, Kültürel Okuryazarlık alanları üzerine düşünmekten ve üretmekten çok keyif alıyorum. Çocuklarla yaptığım bu çalışmalar sonucunda biriktirdiğim deneyimleri kurucu ortağı olduğum Öğrenme Meraklıları Eğitim Kooperatifi'nde yetişkinler, eğitimciler, sivil toplum çalışanları ve gönüllüleriyle paylaşmaya devam ediyorum.

MERHABA...

Eda Özbay Özarslan

Lisans eğitimimi 2004 yılında, Ege Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nde tamamladıktan sonra, aynı yıl San Jose State Üniversitesi (CA, USA) Moleküler ve Mikrobiyoloji Yüksek Lisans Programı ile eğitimime devam ettim. Ardından İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Programı'nı "Eğitimde Yaratıcı Drama" konulu proje ile ve Arel Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Programı'nı "Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Tanısı Almış Çocuklarda Duyu Bütünleme Bozukluğu Üzerine İnceleme" konulu tez ile tamamladım. Bu yollardan geçerken zihnim, öğrenmenin biyolojik temelleri ve öğrenme psikolojisi üzerine yoğunlaştı. Öğrenme süreçlerini daha derin irdeleyebilmek ve bu konuda yapılan uygulamaları incelemek için Okul ve Öğrenme Sorunlarında 8 Nörogelişimsel Alan Yaklaşımı Eğitimi, Attentioner-Dikkatimi Topluyorum Eğitimci Eğitimi, Çocuk&Ergenler İçin Şema Terapi Eğitimi, Disleksi ve Diskalkuli Eğitimleri, Life Kinetik Uygulayıcı Eğitimi ve Yaratıcı Drama Eğitimlik Eğitimi'ni tamamladım. Bu süreçler içinde edindiğim teorik bilgilere ve uygulama tekniklerine eklettik yaklaşım ile öğrenme yöntemlerinde yeni metotlar üzerine çalışmalarına devam etmekteyim. Ayrıca bir yandan Adel Psikolojik Danışmanlık Merkezi kurucu ortağı olarak çalışmalarım devam ediyor.

Bu kitap, her ne kadar sonuç gibi görünse de uzun bir yolun duraklarından sadece biri aslında... Bu yolun başından beri, hatta doğum öncesine kadar en başından, yanımda olarak öğrenme sürecimin en temel destekleyicileri olan aileme, kalkıştığım her işte desteğini gördüğüm ve beni yüreklendiren eşime, varlığı ile bana hep umudu hatırlatan canım kızıma sonsuz teşekkürler...

SUNUŞ

Oyun; insanın zihninde çizdiği sınırların çok ötesinde bir eylemdir. Örneğin, “saklambaç” oyununu size göre dünyanın öbür ucu olan bir coğrafyada oynayacak oyun arkadaşları bulabilirsiniz. Üstelik o coğrafyada konuşulan dili öğrenmenize bile gerek duymadan. Oyun, zaman kısıtı ile keyifli hale gelen bir eylem olmasının yanında zamanın çok ötesinde bir eylemdir bir yandan da. Geçmişte kendini var etmiş ve günümüzde de farklı formlarda var olmaya devam etmektedir. Hatta gelecekte şimdiden hayal edemeyeceğimiz biçimlerde var olacağından hiç şüphemiz yok! Belki de insanın tekelinde olmayan/olamayan tek şeydir oyun; günebakan çiçeği ile güneşin oyun oynamadığını kim iddia edebilir ki...

İşte biz de “Oyun” un gücüne inanarak başladık bu kitap macerasına ve şimdi bu deneyimi sizlerle paylaşmanın heyecanı içerisindeyiz.

Eğer niyetimiz bir öğrenme süreci tasarlamaksa, “oyun” gibi bir hazineyi kullanmazsak olmaz dedik ve etkileşimli bir öğrenme sürecini desteklemek için yaratıcı dramayı da yöntem olarak uygulamaların merkezine aldık ve şu an elinizde tuttuğunuz kitap ortaya çıktı.

İnanıyoruz ki her çocuk kendine özgü bir donanımla dünyaya gelir ve bu kendine özgü donanımı ile onu çevreleyen koşullar arasında nitelikli bir ilişki kurulduğunda kendini gerçekleştirmiş olur. Çocuğun temas ettiği biz yetişkinlere düşen sorumluluk da onları olduğu gibi kabul ederek samimi bir şekilde “Bu çocuk kim?” sorusunu sormak ve yaşamda onlara eşlik etmek... İşte bu bakış açısıyla temelde sekiz kategoriye ayrılan nörogelişimsel alanların tamamına yönelik, toplam 80 uygulama sizleri bekliyor. 7-14 yaş arası çocuklarla uygulayabileceğiniz etkinlikler arasında gelişim özellikleri açısından keskin ayrımlar yapmamayı tercih ettik. Sizin de bu seçimi öğrencinizin/çocuğunuzun nörogelişimsel ihtiyacına uygun şekilde yapmanızı öneririz. Örneğin bir uygulamada kullandığımız 7 yaşa uygun bir çocuk kitabı yerine siz 13 yaş için uygun bir kitap seçerek aynı adımları çalışabilirsiniz. Tüm bu uygulamaları yapabilmeniz için ön şartımız her çocuğun biricikliğini kabul etmeniz!

Bir grup çocuk ile bir araya geldiğimizde bireysel özellikleri koruyarak grup dinamiği yaratmak gerekir. Bu ikisi arasındaki bağlantıyı kurmanın ön koşulu, grup üyelerinin kendisini gruba ait hissetmesi ve bu aidiyet duygusuyla gelen güvenlidir. Ancak böyle bir ortamda çocuklar öğrenmeye açık hale gelirler ve kendilerini yetkin hissederler. İşte böyle bir öğrenme ortamı tasarlamamızın yolu da etkinlikleri çeşitlendirerek kapsayıcı bir ortam yaratmaktan geçer. Kendi deneyimlerimize baktığımızda şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki bir çocuk grubuyla çalışırken sekiz nörogelişimsel alana yönelik bilgilerimizi devreye soktuğumuzda, herkesi içinde tutan kapsayıcı bir öğrenme ortamı tasarlamak mümkün hale geliyor. Kitabı, sistemleri desteklemek için kullanırken etkinliklere bu gözle de bakmanızı öneririz.

Hazırladığımız uygulamalarda çocuklara rehberlik edecek kişi için “uygulayıcı” kelimesini kullanmayı tercih ettik. Uygulamaların, çocuğun öğrenme sürecine katkıda bulunan tüm profesyoneller tarafından rahatlıkla takip edilip, uygulanabilecek özellikte olduğunu düşünüyoruz. Bu nedenle mesleki tanımlamalar yerine uygulayıcı dememizin daha doğru olacağına karar verdik. Ancak uygulayıcının oyun seven, en azından yaratıcı dramının temel kavramları hakkında bilgi sahibi olan, çocuklara olumlu motivasyonel destek verebilecek biri olması önemli. Elbette başta da söylediğimiz her çocuğun biricikliğini kabul etme şartımızı unutmayın! Çocuklar her alanda aynı yatkınlığı elbette gösteremeyecek ve bu durum onları hiçbir zaman “başarısız” yapmayacak. Hepsinin harekete geçirilmeyi bekleyen çok değerli ve büyük bir güce sahip olduğuna inanın ve bunu kendinize hep hatırlatın.

Klasik öğrenme yöntemleri yerine çocuk katılımını destekleyen, oyunla yapılandırılmış ya da içinde oyun barındıran her tür öğrenme ortamı verimliliği büyük ölçüde artırır. Ayrıca yaratıcı drama tekniklerinin kalıcı öğrenmelerin yolunu açması, çocuğun yaparak yaşayarak sağlıklı öğrenmeler elde etmesini sağlaması bizim tam da hedeflediğimiz şeydir. Araştırmalarda da belirtildiği gibi insanlar, hem yapıp hem de söyledikleri bir şeyin %90’ını hatırlarlar ve öğrenme sürecine ne kadar çok duyu organı dâhil olursa, o kadar kalıcı bilgi elde edilir. Yaratıcı dramada ve oyunlarda, çocuğun tüm duyularının yanı sıra farklı organlarını da aynı anda kullanılabileceği ortamlar sunulması öğrenme süreci açısından büyük avantajdır. Yaşayarak öğrenme fırsatı, geleneksel eğitim sisteminin yüzeysel “öğrenme” sürecine göre bilginin kalıcılığını ve buna göre benzer durumlarda edinilen bilginin kullanılma olasılığını önemli ölçüde artırır.

Bunun yanında derdimiz biraz da beyni gıcıklatmak ve yeni bağlantılar oluşturmak olduğu için oyun bu yeni bağlantıları oluştururken çocukları rahatlatır ve haz alarak öğrenme ortamına katılmalarını sağlar. Yaratıcı dramının rol oynama ve doğaçlama teknikleri de bu yeni bağlantıları kurmak ve beyinde yeni yolculuklara yol açmak için oldukça verimli bir ortam tasarlamamızı sağlar.

Uygulamalar bölümüne geldiğinizde her bölümün başında sistemlerle ilgili kısa bilgilendirmeler bulacaksınız. İlk beş uygulama, çocukla tek iseniz yapabileceğiniz bireysel çalışmalar, sonraki beş uygulama ise grup ile birlikte yapabileceğiniz çalışmalar olarak tasarlandı. Bireysel uygulamaların ebeveynler için de ufuk açıcı olacağını düşünüyoruz. Her bölümün sonunda bazı uygulamalar için geliştirici öneriler bulunuyor. Son olarak, uygulamalara sizin de eşsiz yaratıcılığınızla katkıda bulunabileceğinizi hatırlatalım.

Şimdi hazırsanız 8 Nörogelişimsel Alan Sistemi içinde oyunsu bir maceraya başlayabiliriz!

GİRİŞ

İnsan beyni yaklaşık otuz trilyon sinir bağlantısına sahiptir. Tüm bu bağlantılar bizim neyi nasıl yapabileceğimizi belirleyen bir kombinasyonla bir aradadır. Yani sınırsız sayıda nörogelişimsel olasılık kombinasyonu... Zihnimizin donanımı için bu kadar çok olasılık, hepimizi birbirimizden farklı ve eşsiz kılıyor tabii ki... Ama bazen, özellikle okul hayatında, eşsiz zihin yapılarımız olduğu gerçeği maalesef atlanıyor ve hepimizden aynı öğrenme ortamlarında aynı performansı sergilememiz beklenebiliyor. Büyüdüğümüzde beyin yapılarımıza uygun uzmanlıklar geliştirme olasılığımız varken, çocuklukta acımasızca her beceriyi, kısaca “her şeyi”, ne kadar iyi yaptığımıza göre değerlendiriliyoruz. Yatkınlığının olmadığı bir konuda, destek almadan ilerlemeye çalışmak ne kadar özgüven kırıcı anılara sebep olmuştur bir düşünün...

Dr. Mel Levin’e göre; zihin donanımı 8 Nörogelişimsel Sistem’den oluşur. Bunlar; Dikkat Kontrol Sistemi, Bellek Sistemi, Dil Sistemi, Ardışık Düzenleme Sistemi, Mekânsal Düzenleme Sistemi, Motor Sistem, Yüksek Düşünme Sistemi ve Sosyal Düşünme Sistemi’dir. Bu sistemler birbiriyle iç içedir ve öğrenmenin gerçekleşebilmesi için hepsi birlikte ve koordineli çalışmalıdır. Her bir sistemin daha detaylı açıklamalarını uygulamaların başlarında görebilirsiniz. Ama unutmayın altın kuralımız koordineli çalışmaları!

Biyolojik olarak hepimizde bu sistemler var ve yukarıda da bahsettiğimiz gibi hiçbirimizde bu sistemlerin gücü aynı değil. Ancak doğuştan getirdiğimiz bu gerçek, kaderimiz de değil. Nörogelişimsel sistemlerin kapasiteleri değiştirilebilir. Nasıl mı? Nöroplastisite sayesinde. Nöroplastisiteyi, beyin esnekliği veya yaşanan deneyimler neticesinde beynin kendini yeniden yapılandırma becerisi olarak tanımlayabiliriz. Her yeni öğrenme bu yeniden yapılandırmaya hizmet eder. Evet, zayıf olan sistem en güçlü olan sistem haline dönüşmeyecektir ancak olduğundan daha güçlü hale getirilebilir. Bunun için zayıf olan sistemi geliştirmeye dönük yeni öğrenmeler gerçekleşmelidir.

İnsanın tekelinde olmayan tek şeydir oyun, günebakan çiçeği ile güneşin oyun oynamadığını kim iddia edebilir ki...

Bu kitabın macerasına oyunun gücüne inanılarak başlandı. Etkileşimli bir öğrenme sürecini sağlamak için "oyun" gibi bir hazine kullanıldı ve bunu desteklemek için yaratıcı drama da yöntem olarak uygulamaların merkezine yerleştirildi. Bu bakış açısıyla konunun uzmanları tarafından temelde 8 kategoriye ayrılan nörogelişimsel alanların tamamına yönelik toplam 80 uygulama oluşturuldu.

7-14 yaş arasındaki çocukların nörogelişimsel süreçlerine kitabımızdaki bu uygulamaları kullanarak destek olabilirsiniz.

Beyin, erken çocukluk çağından itibaren, yetişkinlik ve yaşlılık da dahil, gelişime ve değişime açık bir yapı olarak sınırlarının sonuna kadar zorlanmasına müsaade eder. Yapmanız gereken sınırları zorlaması için beyne fırsatlar yaratmaktır. Birden fazla görevi organize etmek, önceliklendirmek, filtreleyebilmek, dürtü kontrolü ve yeterli özdenetimi sağlamak, empati kurmak, aktif dinleyebilmek ve duygu düzenlemesini sağlamak için beynin yönetici sistemlerinin geliştirilmesi gerekir. Tüm bunları göz önünde bulundurduğumda, kitabın sekiz yönetici sistemi oyunlar ve yaratıcı drama ile ele alarak sunduğu nörogelişimsel katkının oldukça etkileyici olduğunu söyleyebilirim. Her sistem için açıklamaların ve günlük hayat önerilerinin bulunmasını, uygulamaların çocuğun ihtiyacına göre yeniden yapılandırılmaya açık olmasını ve ayrıca uygulamaların entellektüel katkı sunan tarafını çok başarılı buldum. Aktivitelerin eğlenceli, geliştirici olmasının yanında ilişkisel bağ kurma açısından ebeveynler, öğretmenler ve psikoloji alan çalışanları için harika bir fırsat olacağını düşünüyorum.

Psikiyatrist Dr. Zengibar Özarslan
Rumeli Üniversitesi Öğretim Üyesi

İnsan beyninin çalışma sistemini anlamamıza yardım edecek her gelişme ve buluş bizi gün geçtikçe gizemi daha da artan bir yolculuğa çekiyor. Bu kitapta, nörogelişim sürecini belirleyen "dikkat, bellek, motor, dil, ardışık düzenleme, mekânsal düzenleme, yüksek düşünme ve sosyal düşünme" sistemlerinin her biri düşündürülen soruların ve eğlenceli oyunların yanı sıra nesneler ve sanat eserleri üzerinden yapılandırılmış, yaratıcı okuma ve yazma çalışmalarıyla da ayrıca zenginleştirilmiş. Bu gizemli ve heyecanlı yolculuğun her durağı başka bir dünyaya kapı açıyor. Bu sekiz durak sadece bu nörogelişim çalışmalarına katılan çocukların değil, çalışmaları uygulayacak yetişkinlerin de zihinlerini hareketlendirecek. Bu yolculuk her yaşa iyi gelecek.

Dr. Nilay Yılmaz
Akademisyen, Yazar,
Düşünme ve Okuma Becerileri Eğitmeni